

Εισήγηση του Προέδρου του ΠΑ.ΣΟ.Κ.

Ανδρέα Γ. Παπανδρέου

στην Κεντρική Έπιτροπή του Κινήματος, στην συνεδρίαση της
3ης Σεπτέμβρη 1977

Μ Ε Ρ Ο Σ Π Ρ Ω Τ Ο

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΛΑΙΣΙΟ

Έχει καταστεί σαφές από καιρό τώρα, πώς έχουμε περάσει τό-
κατόφλι μιās νέας εποχής, πού χαρακτηρίζεται από σχετικά γρήγορες
καί ριζικές αλλαγές στον παγκόσμιο συσχετισμό δυνάμεων, από μιὰ
διαδικασία αποσταθεροποίησης του μεταπολεμικού status quo όπως αυτό
είχε μορφοποιηθεί από τό 1963 καί ύστερα. Ή περίοδος της ανάμετρη-
σης ανάμεσα στις ΗΠΑ καί τήν Σοβιετική Ένωση ξεκίνησε μέ τήν άνο-
δο του Τρούμαν στην έξουσία καί κορυφώθηκε μέ τήν έγκατάσταση Σο-
βιετικών πυραύλων στην Κούβα. Άμέσως ύστερα ό Κέννεντυ καί ό
Κρουστώφ εγκαινίασαν μιὰ νέα περίοδο στις σχέσεις των δύο υπερ-
δυνάμεων, περίοδο αύστηρά ελεγχόμενου ανταγωνισμού, πού όνομάστη-
κε είρηνική συνύπαρξη. Τήν περίοδο της είρηνικής συνύπαρξης ή
ύφεσης αναπτύχθηκαν σιγά-σιγά κανόνες συμπεριφοράς των ΗΠΑ καί της
ΕΣΣΔ, μέ κύριο στόχο τήν άποτροπή μιās πυρηνικής ανάμετρησης. Αυτοί
οί κανόνες περιλάμβαναν: α) Καθορισμό των ζωνών έπιρροής των δύο
υπερδυνάμεων καί σιωπηρή άναγνώριση του δικαιώματος επέμβασης στην
ελεγχόμενη ζώνη. β) "Αύτοσυγκράτηση" στις μορφές επέμβασης σέ πε-
ριοχές έξω άπ'τίς άμοιβαία άναγνωρισμένες ζώνες έπιρροής. Χαρακτη-

ριστική μορφή επέμβασης σ'αυτές τις περιπτώσεις - οικονομική ή στρατιωτική "βοήθεια", αποστολή "συμβούλων" και "τεχνικών", κλπ. Σε περίπτωση τοπικού πολέμου, αποφυγή άμεσης στρατιωτικής παρουσίας - μέ δραματική εξαίρεση την περίπτωση της 'Ινδοκίνας. γ) Περιορισμό, ποσοτικό και ποιοτικό, στην ανάπτυξη στρατηγικών (πυρηνικών) όπλων καθώς και προσπάθεια (πού δέν απέδωσε) για την αμοιβαία και ισορροπη μείωση τών συμβατικών δυνάμεων στην Εύρώπη. Τό 'Ελσίνκι ήταν τό αποκορύφωμα αύτης της πορείας - και για μιά στιγμή φάνηκε πώς οι υπερδυνάμεις θα προχωρούσαν, πέρα από τούς κανόνες αυτό-συγκράτησης, σέ συγκεκριμένα θετικά μέτρα για την διασφάλιση της παγκόσμιας ειρήνης.

Κατά περίεργο τρόπο, τό 'Ελσίνκι δέν ήταν μόνο τό αποκορύφωμα αλλά ταυτόχρονα και τό τέρμα της φάσης της ειρηνικής συνύπαρξης. 'Από τότε περίπου ξεκινά μιά νέα περίοδος - περίοδος γεμάτη κινδύνους για την ανθρωπότητα - πού μπορεί νά όνομαστέϊ περίοδος μαχητικής συνύπαρξης. Χαρακτηρίζεται από έπιστροφή στον "ψυχρό πόλεμο" αλλά μέ νέες μέθοδες πού καλύπτουν τις επίθετικές ενέργειες μέ φιλειρηνικές διακηρύξεις. Είναι πολύ δύσκολο νά συλλάβουμε ακόμη τις πραγματικές διαστάσεις τών αλλαγών πού συντελούνται στον παγκόσμιο χώρο στά πλαίσια της μαχητικής συνύπαρξης τών δύο υπερδυνάμεων. Γι'αυτό και θα περιοριστούμε μονάχα στην έπισήμανσή τους.

Πρίν προχωρήσουμε, πρέπει νά κάνουμε μιά διευκρίνιση. Τόσο κατά την περίοδο της ανάμέτρησης όσο και κατά την περίοδο της ύφεσης ή πρόκληση, ή πρωτοβουλία και ή επίθεση ήταν 'Αμερικανική. 'Η Σοβιετική Ένωση αντιμετώπισε την 'Αμερικανική πρόκληση πάντα ανακλαστικά, άμυντικά. Κι'αυτό δέν είναι τυχαίο. 'Ο μονοπωλιακός καπιταλισμός είναι δομικά έπεκτατικός - και ταυτίζεται έτσι μέ τον ίμπεριαλισμό πού χαρακτηρίζει την σύγχρονη φάση του καπιταλι-

σμοῦ. Ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος ἦταν μιὰ σύγκρουση ἀνάμεσα στὰ μητροπολιτικά κέντρα τοῦ καπιταλισμοῦ γιὰ τὴ μοιρασιά τῶν ἀποικιῶν. Ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος θὰ εἶχε πάρει τὴ μορφή μετωπικῆς ἐπίθεσης τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ ἐνάντια στὴν Σοβιετικὴ Ἑνωση ἂν εἶχαν ξεπεραστεῖ οἱ ἐνδοκαπιταλιστικὲς ἀντιθέσεις. Ἀλλὰ δὲν εἶχαν. Γι' αὐτὸ ἀποτελέσσε μιὰν ἱστορικὴ σύνθεση ἀντεπανάστασης καὶ ἐνδοκαπιταλιστικῆς σύγκρουσης. Ὁδήγησε τελικὰ στὴν ἐνδυνάμωση τῆς ΕΣΣΔ, στὴν ἀνάδειξη τῶν ΗΠΑ σὰν κορυφαίας μητρόπολης τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ ἔθαψε στὰ συντρίμια τοῦ τὴν ἀποικιοκρατία στὴν κλασσικὴ τῆς μορφή. Ἡ μεταπολεμικὴ περίοδος χαρακτηρίζεται, πέρα ἀπ' τὴν δυναμικὴ τῶν σχέσεων ΗΠΑ-ΕΣΣΔ, πού ἐξετάσαμε πιό πάνω, ἀπ' τοὺς ἐθνικοαπελευθερωτικοὺς ἀγῶνες τῶν χωρῶν πού βρίσκονταν στὴν περίφερα τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ὠμὴ ἀντεπαναστατικὴ ἐπέμβαση τῶν ΗΠΑ (κατὰ κύριο λόγο) σὲ κάθε γωνιά τῆς γῆς. Τὸ πιό καταλυτικὸ γεγονὸς τῆς περιόδου ἦταν ἀναμφισβήτητα ἡ κατάκτηση τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὸ Κ.Κ.Κίνας. Μ' αὐτὴ τὴν ἐξέλιξη περιορίστηκε "ἀσφυκτικά" ἡ ζώνη ἐπιρροῆς τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ. Καὶ θὰ εἶχε καταλυτικὲς ἐπιπτώσεις αὐτὴ ἡ ἐξέλιξη γιὰ τὸν καπιταλισμό -πού ὁρος ἐπιβίωσής του εἶναι ἡ ἀέναη ἐπέκτασή του- ἂν ἡ ἀνοικοδόμηση τῆς Εὐρώπης δὲν ἄνοιγε τεράστιους ὁρίζοντες γιὰ κερδοφόρες ἐπενδύσεις. Ἡ ἀνοικοδόμηση κι ὁ ἐκσυγχρονισμὸς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἔγινε κατὰ κύριο λόγο ἀπ' τὸ Ἀμερικάνικο κεφάλαιο, πού διοχέτευσε στὶς ἐκεῖ ἐπενδύσεις τοῦ σημαντικοῦ τμήματος τοῦ κοινωνικοῦ πλεονάσματος πού ἀπορρόφησε ἀπὸ τίς νεοαποικίες του, ἀπὸ χώρες πού, ἄσχετα ἂν σπάσανε τὰ ἀποικιακὰ δεσμά τους, δὲν ξέφυγαν ἀπ' τίς καπιταλιστικὲς δομές, ἀπ' τὸν περιθωριακὸ, περιφερειακὸ ρόλο τους στὴν τροχιά τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ. Μὲ τὸν τερματισμὸ τῆς ἀνοικοδόμησης καὶ τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ὄχι μόνο

στένεψαν και πάλι οι επενδυτικοί ορίζοντες του 'Αμερικάνικου κεφα-
λαίου, μά και δημιουργήθηκε στον βιομηχανικό τομέα σοβαρός ανταγω-
νισμός του. Κι έτσι, ξεκίνησε η βαθειά δομική κρίση του καπιταλι-
σμού, που έχει και μέλλει νά έχει τεράστιες επιπτώσεις στην πο-
ρεία της ανθρωπότητας. 'Η παγκόσμια νομισματική κρίση, η στασιμό-
τητα των επενδύσεων, η ανεργία και ο πληθωρισμός είναι συμπτώματά
της. Τό πιο σημαντικό χαρακτηριστικό της στον οικονομικό τομέα
είναι ο πληθωρισμός, που είναι κατά κύριο λόγο πληθωρισμός κέρδους,
δηλαδή μηχανισμός ανακατανομής του εισοδήματος σέ όφελος των πολυ-
εθνικών μονοπωλιακών μεγαθηρίων. Είναι έκφραση της προσπάθειας
του κεφαλαίου στά κορυφαία στρατηγικά του κέντρα νά συντηρήσει και
νά αύξησει ακόμα τό ποσοστό κέρδους στά πλαίσια της γενικής στασι-
μότητας και αποτελμάτωσης της οίκονομίας. Μιά άμεση επίπτωσή του
- στις μητροπόλεις του καπιταλισμού - είναι η αλλαγή πορείας στην
προοδευτική εισοδηματική πολιτική που χαρακτήριζε τή μεταπολεμική
περίοδο, η όξυνση της πάλης των τάξεων, η μείωση του γοήτρου των
έκπροσώπων του εργατικού συνδικαλισμού, και η πορεία του κατεστη-
μένου προς την αντίδραση. Μιά δεύτερη επίπτωσή του - στην περιφέ-
ρεια του καπιταλισμού - είναι η έντατικοποίηση της εκμετάλλευσης
μέ τό ξεπέρασμα όλων των προσχημάτων. Αύτή η τάση προδικάζει βέ-
βαια την έκβαση του "Διαλόγου" Βορρά-Νότου. ('Εξαίρεση βέβαια
αποτελεί η αύξηση της τιμής πετρελαίου, μά που δημιουργεί ταυτό-
χρονα πρόσθετα κίνητρα για την έντατικοποίηση της εκμετάλλευσης
της περιφέρειας απ'τά μητροπολιτικά κέντρα). Και οι δύο μηχανισμοί
ανακατανομής εισοδήματος - από την εργατική τάξη στις πολυεθνικές,
στις μητροπόλεις, κι απ'την περιφέρεια στη μητρόπολη, σέ παγκό-
σμια κλίμακα - θέτουν πρόσθετους φραγμούς στην συσσώρευση κεφαλαί-
ου και κάνουν επιτακτική την ανακάλυψη νέων διεξόδων για κερδοφό-

ρες επενδύσεις. Καί φυσικά - κάτω άπ'τίς συγκεκριμένες συνθήκες - αυτές οι διέξοδες βρίσκονται στην 'Ανατολική Εύρώπη, στην ίδια την ΕΣΣΔ καί στη Λαϊκή Κίνα. Κι αυτός είναι ο βαθύτερος λόγος για τή μεγάλη αλλαγή πού συντελείται, για τό πέρασμα άπ'τήν ειρηνική συνύπαρξη στη μαχητική συνύπαρξη. Κι αυτό ο λόγος έξηγεϊ καί τίς μορφές πού παίρνει ή μαχητική συνύπαρξη.

Γιατί ή μαχητική συνύπαρξη δέν αποτελεί επανάληψη του ψυχρού πολέμου. Είναι κάτι καινούργιο. Έκφράζει τήν άδυσώπητη ανάγκη του Δυτικού καπιταλισμού για νέες αγορές, μά ιδιαίτερα για νέες διέξοδες επενδύσεων στό Σοβιετικό μπλόκ καί τή Λαϊκή Κίνα. Κάτι τέτοιο όμως προϋποθέτει θετικό κλίμα στις σχέσεις ανάμεσα στις ΗΠΑ άπ'τή μιά μεριά καί τήν ΕΣΣΔ καί τή Λαϊκή Κίνα από τήν άλλη. Σέ σχέση μέ τήν ΕΣΣΔ οι ΗΠΑ διαθέτουν σαφή υπεροχή στην παραγωγή άγροτικών προϊόντων. Σέ σχέση μέ τή Λαϊκή Κίνα οι ΗΠΑ διαθέτουν σαφή υπεροχή σέ μιά σειρά από τεχνολογίες πού είναι περιζήτητες εκεί (όπως ή τεχνολογία έξόρυξης πετρελαίου σέ παράκτιες περιοχές). "Αν ή ΕΣΣΔ καί ή Λαϊκή Κίνα ήταν χώρες καπιταλιστικές, αυτοί οι μοχλοί θά ήταν ίσως έπαρκεις για τό "άνοιγμα" πού επιζητούν οι ΗΠΑ. 'Αλλά δέν είναι καί υπάρχει αναμενόμενη αντίσταση στό μέγεθος καί τόν τύπο των επίδιωκόμενων 'Αμερικάνικων επενδύσεων. "Έτσι, ή πολιτική έξασθένιση τής ΕΣΣΔ καί ή ανάπτυξη συντριπτικής υπεροχής των ΗΠΑ στους έξοπλισμούς αποτελούν βασικούς πρόσθετους μοχλούς των ΗΠΑ για νά υποκύψει τό 'Ανατολικό μπλόκ στις πιέσεις τους.

Οι έξοπλισμοί αποτελούν, προσωρινά τουλάχιστον, μιάν επενδυτική διέξοδο για τό 'Αμερικάνικο καί γενικώτερα τό Δυτικό κεφάλαιο. 'Η δημιουργία κλίματος πού νά θυμίζει τόν ψυχρό πόλεμο είναι απαραίτητη προϋπόθεση, τόσο για τήν πάρα πέρα ανάπτυξη τής πολεμικής βιο-

μηχανίας στις ΗΠΑ, όσο και για την επανεργοποίηση του NATO (πού είναι μηχανισμός καταναγκασμού και ελέγχου στην Δύση) και την μετάθεση τμήματος του συνολικού κόστους των εξοπλισμών για την "προστασία" της Δύσης στους ώμους των συμμάχων των ΗΠΑ. 'Ο πύραυλος Κρούζ και η βόμβα ούδετερονίου είναι τά νέα χαρακτηριστικά όπλα της περιόδου. 'Αλλά για να προωθηθούν οι νέοι εξοπλισμοί, έπρεπε να δυναμιτιστούν οι συνομιλίες με την ΕΣΣΔ για τόν περιορισμό των στρατηγικών όπλων, χωρίς να έπωμισθούν την εθύνη οι ΗΠΑ. Αύτην άκριβώς την άποστολή έξετέλεσε ο Βάνς στη Μόσχα, όταν έθεσε όρους πού ήταν άδύνατο να γίνουν δεκτοί από την ΕΣΣΔ.

'Η άνοδος στην έξουσία του Χούα, πού στρέφεται έσωτερικά από την "πολιτιστική επανάσταση" στην οίκονομική ανάπτυξη και έξωτερικά, από την ένίσχυση των έθνικοαπελευθερωτικών κινήμάτων στην πάρα πέρα ένίσχυση του ρόλου της Κίνας σαν υπερδύναμης με κύριο αντίπαλο την ΕΣΣΔ, άποτελεί σημαντική προσφορά στα "γεράκια" των ΗΠΑ. Καί δέν είναι γι'αυτό παράξενο πώς δεξιώθηκαν στην Κίνα τόν γνωστό σκληροτράχηλο Ναύαρχο Ζούμβαλτ. "Όπως δέν είναι παράξενο πώς ο Βάνς πρότεινε την πώληση πολεμικού ύλικού στην Κίνα κατά την πρόσφατη επίσκεψή του. 'Η προώθηση από τίς ΗΠΑ της συνεργασίας με την Κίνα άποτελεί άποφασιστικό αλλά τρομερά επικίνδυνο μέσο πίεσης πάνω στην ΕΣΣΔ.

'Η σταυροφορία για τά "άνθρώπινα δικαιώματα" άποτελεί επίσης μέσο άποσταθεροποίησης του 'Ανατολικού μπλόκ, μέσο έσωτερικής του άποδυνάμωσης. Δημιουργεί προστριβή και κλίμα ψυχρού πολέμου ανάμεσα στην Δύση και τό 'Ανατολικό μπλόκ. Παρεμβάλλει δυσκολίες στην ανάπτυξη οίκονομικών σχέσεων ανάμεσα στην ΕΣΣΔ και χώρες της Δυτικής Εύρώπης κι ιδιαίτερα την Δυτική Γερμανία - δυσχέρειες πού δίνουν την εύκαιρία στις ΗΠΑ να προωθήσουν τίς δικές τους επενδύ-

σεις σέ βάρος τῶν συμμάχων τους. Ταυτόχρονα, ἡ σταυροφορία τοῦ Κάρτερ ἀποτελεῖ μιά συγκεκριμένη ἐπίλογη "δημοσίων σχέσεων" πού θά ἐπιτρέψει, ἐλπίζουν, τήν "ἀποσύνδεση" τῶν ΗΠΑ, στήν παγκόσμια συνείδηση, ἀπό τά ἐγκλήματά τους στήν Ἰνδοκίνα, τή στήριξη σκληρῶν στρατιωτικῶν δικτατοριῶν καί τόν ρατσισμό τους. Ἔτσι θά καταστεῖ εὐκολώτερη ἡ διείσδυση τοῦ Ἀμερικάνικου κεφαλαίου στήν Ἀφρικανική Ἠπειρο καί ἡ διεύρυνση τῆς ζώνης ἐλέγχου τῶν ΗΠΑ. Βέβαια, ἡ σταυροφορία τοῦ Κάρτερ γιά τά "ἀνθρώπινα δικαιώματα" ἔχει καί τίς συνέπειές της πάνω στόν χαρακτήρα τῶν παρεμβάσεων τῶν ΗΠΑ στόν διεθνή χῶρο. Ὁδηγεῖ σέ προσωρινή τούλάχιστον ἀποφυγή ἐγκαθίδρυσης ἢ στήριξης στρατιωτικῶν δικτατοριῶν στήν ζώνη ἐλέγχου τῶν ΗΠΑ, στήν προτίμηση ἀντιδραστικῶν καθεστώτων πού διατηροῦν τά προσχήματα τῆς ἀστικής δημοκρατίας. Πρόκειται βέβαια γιά ἀλλαγὴ μορφῆς, γιά ἐπίλογη πιό ἀνεκτῶν μορφῶν διάβρωσης, ἐπικυριαρχίας καί ἐλέγχου. Ἡ παρέμβαση τῶν ΗΠΑ (καί τῆς Δυτικῆς Γερμανίας) στίς ἐξελίξεις στήν Πορτογαλία - πού προϋπῆρξε βέβαια τοῦ Κάρτερ - εἶναι χαρακτηριστική τοῦ νέου κλίματος πού προωθεῖ ἡ Κυβέρνηση Κάρτερ (Ἰσπανία, Βραζιλία καί Χιλή).

Ἡ στάση τοῦ Κάρτερ ἀπέναντι στόν Εὐρωκομμουνισμό λειτουργεῖ στά ἴδια κύματα. Ὁ ἀδόκιμος αὐτός ὅρος καλύπτει τρεῖς ἐντελῶς διαφορετικές περιπτώσεις. Στήν Ἰταλία, τόν ἱστορικό συμβιβασμό, τήν ταξική συμμαχία ἐργαζόμενων καί ἐργοδοτῶν, γιά τήν ἀναστολή τῆς ἀναμέτρησης, γιά τό ξεπέραςμα τῆς ὀξείας κρίσης τοῦ καπιταλισμοῦ σ' αὐτή τήν χώρα. Στήν Γαλλία, τήν συμμαχία τοῦ ΚΚΓ μέ τό ΣΚΓ μέ ὑπόβαθρο ἓνα κοινό πρόγραμμα πού ταλαντεύεται ἀνάμεσα στήν σοσιαλδημοκρατία καί τό ἄνοιγμα τοῦ δρόμου πρὸς τόν σοσιαλισμό. Στήν Ἰσπανία, τήν ἀποδοχή ἀπό τό ΚΚΙ σάν στρατηγικό στόχο, τό πέρασμα ἀπό τόν φρανκικό φασισμό σέ μιά καθοδηγούμενη ἀστική δημο-

κρατία. Όμως, υπάρχουν σημαντικά κοινά σημεία στις θέσεις των τριών Κ.Κ. Καί εκείνο πού έχει ιδιαίτερη σημασία για τις ΗΠΑ κι αξίζει νά σημειώσουμε, είναι ή σχετική αποσύνδεσή τους από τήν καθοδήγηση τής Μόσχας καθώς και ή αποδοχή τοῦ αστικοῦ πλουραλισμοῦ. Αὐτές οἱ θέσεις ἐξασθενίζουν τήν ΕΣΣΔ, ὄχι τόσο στόν χῶρο τής Δυτικῆς Εὐρώπης, ἀλλά στόν δικό της ζωτικό χῶρο, δηλαδή στό Ἀνατολικό μπλόκ. Γι'αὐτό καί ὁ Εὐρωκομμουνισμός εἶναι ἀνεκτός ἀπό τίς ΗΠΑ μέχρι ἓνα σημείο. Μέχρι τό σημείο πού θά υπάρξει ὁ κίνδυνος τά Κ.Κ. νά ψαύσουν τήν ἐξουσία καί νά θίξουν στήν Δυτική Εὐρώπη τά ζωτικά οἰκονομικά καί στρατιωτικά συμφέροντα τοῦ Ἀμερικάνικου κεφαλαίου. Τέλος, θά πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι στό μέτρο πού τά Κ.Κ. διαμορφώνουν μιὰ κάποια ἀόριστη "ἀπειλή" γιά τό αστικό κατεστημένο στή Δύση, σ'αὐτό τό μέτρο στρέφεται τό κατεστημένο πρὸς τήν Ἀμερικανική μητρόπολή του, μειώνει τήν ἐπιθετικότητά του κι ἀποδέχεται πιό εὐκολα τόν ἔλεγχό της. Γιατί δέν πρέπει νά ξεχνοῦμε πῶς οἱ ἀντιθέσεις στό χῶρο τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ ἔχουν πάρει ιδιαίτερα ὀξεῖα μορφή μέ τή συνέχιση καί τό βάθος τῆς οἰκονομικῆς του κρίσης.

Στόν χῶρο τοῦ καπιταλισμοῦ τρεῖς καί μόνο χῶρες διεκδικοῦν ἡγεμονική θέση - οἱ ΗΠΑ, ή Δυτική Γερμανία καί ή Ἰαπωνία. Τόσο ή Ἀγγλία ὅσο καί ή Ἰταλία ἔχουν ἤδη μπεῖ στά γρανάζια τῆς πλήρους ἐξάρτησης, δορυφοροποιοῦνται μέ γρήγορο ρυθμό. Ἡ Γαλλία ὀλισθαίνει κι αὐτή πρὸς τήν ἴδια κατεύθυνση. Μέσα στήν "τριανδρία" (ΗΠΑ, Δυτική Γερμανία, Ἰαπωνία) ἀναμφισβήτητα τήν πρώτη θέση κατέχουν οἱ ΗΠΑ. Τήν κατέχουν γιατί τήν ἐπανεπιβεβαιώνουν στήν καθημερινή τους ἀποφασιστική, ἀδίστακτη δραστηριότητα. Ἡ πρόσφατη μεθοδευμένη ὑποτίμηση τοῦ δολλαρίου ἀποτέλεσε σκληρό χτύπημα γιά τούς συνεταίρους τῶν ΗΠΑ - κι ιδιαίτερα γιά τήν Δυτική Γερμα-

νία. Ένώ ή 'Ιαπωνία βρίσκεται σέ καθημερινά διευρυνόμενους περιορισμούς στις έξαγωγές της πρός τίς ΗΠΑ.

Δέν εΐναι παράδοξο πώς σ'αυτά τά πλαίσια έχει ανακοπεΐ ή πορεία της ΕΟΚ πρός τήν "Ένωμένη Εύρώπη". Ο προστατευτισμός επανέρχεται στό πείσμα της Συμφωνίας της Ρώμης. Η 'Αγγλία καί ή Δανία μελετούν σοβαρά τήν αποχώρησή τους από τήν ΕΟΚ. Η "Εύρώπη των δύο ταχυτήτων", όπως τήν αποκάλεσε ο Τίντεμανς, υλοποιεΐται στά πλαίσια της νέας Μεσογειακής 'Αγροτικής Πολιτικής, πού προωθοΐν οι έννέα γιά τήν αντιμετώπιση της διεύρυνσης της ΕΟΚ μέ τήν ένταξη της 'Ελλάδας, της Πορτογαλίας καί της 'Ισπανίας. Προετοιμάζεται έτσι τό θεσμικό πλαίσιο γιά τήν συνύπαρξη στην ΕΟΚ του Εύρωπαϊκού Βορρά μέ τόν Εύρωπαϊκό Νότο κάτω από όρους πού θά διασφαλίσουν τόν περιφερειακό χαρακτήρα του Νότου, πού θά έξουδετερώσουν τά οποιαδήποτε πλεονεκτήματα μποροΐσαν νά προκύψουν γιά όρισμένα προϊόντα του Νότου από τήν ένταξη.

*

* *

Η όργανωμένη παρουσία του λαϊκού κινήματος στις χώρες της Μεσογειακής Εύρώπης καί οι ιδιαίτερα αντίξοες οικονομικές συνθήκες πού αντιμετωπίζουν, έχουν μεταβάλει τήν περιοχή σ'ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο μέτωπο γιά τόν καπιταλισμό. Μά όλόκληρη ή Μεσόγειος έχει μετατραπεί σέ θέατρο αποφασιστικής αναμέτρησης. Η 'Αραβοϊσραηλινή σύγκρουση καί τό Παλαιστινιακό στην πλούσια από πετρέλαιο Μέση 'Ανατολή, ή άμεσα συνδεμένη κρίση του Κυπριακού, ή σύγκρουση ανάμεσα στά προοδευτικά, έθνικιστικά καί τά έξαρτημένα, αντιδραστικά 'Αραβικά κράτη στην Βόρειο 'Αφρική καί τή Μέση 'Ανατολή έχουν μεταθέσει τήν έστία της κοινωνικής αναμέτρησης, τήν σύγκρουση ανάμεσα στις δυνάμεις του ίμπεριαλισμού καί τίς έθνικο-

απελευθερωτικές δυνάμεις από την Άσία στη Μεσόγειο. Είναι φυσικό να έχουν αναπτύξει ιδιαίτερη δραστηριότητα οι υπερδυνάμεις στην περιοχή. Άλλά κι εδώ, όπως και σ' άλλες περιοχές κι άλλες περιόδους, ιδιαίτερα δραστήρια, επιθετική, επεκτατική είναι η Άμερική. Ή Σοβιετική Ένωση συμμετέχει στον ανταγωνισμό, αλλά συντηρητικά, επιφυλακτικά, αβέβαια. Κι αυτό, ίσως γιατί η περιοχή έχει τα χαρακτηριστικά πυριτιδαποθήκης. Ή παρουσία της περιορίζεται στην παροχή στρατιωτικής βοήθειας, την πώληση πολεμικού υλικού, την αποστολή "συμβούλων" και "τεχνικών" - αυτά πέρα από την ανάπτυξη οίκοномиκων ανταλλαγών και ανάληψη έργων υποδομής στην περιοχή. Στήριγμα αυτής της παρουσίας της είναι ο ισχυρός και σύγχρονος στόλος της - τό μόνο ουσιαστικό αντίβαρο στον Άμερικάνικο έκτο στόλο, στίς πολλές και πανίσχυρες βάσεις στρατηγικών όπλων και επικοινωνιών πού διαθέτουν οι ΗΠΑ στό Μεσογειακό χώρο, στίς πολλές σύμμαχες καθώς και δορυφορικές χώρες πού ελέγχουν την περιοχή.

Τό Ίσραήλ είναι η αίχμη της Άμερικάνικης παρουσίας στον Μεσανατολικό χώρο, η υποϊμπεριαλιστική δύναμη, πού αποτελεί μόνιμη απειλή γιά τά γειτονικά Άραβικά καθεστώτα. Τό Ίσραήλ, μέ την έπιτυχία του στον πόλεμο τών 6 ημερών, έξασθέτισε την θέση του Νάσερ και προετοίμασε τό έδαφος γιά την άνοδο του Σαντάτ στην έξουσία. Πραγματοποιήθηκε έτσι στην Αίγυπτο, έσωτερικά η άντεπανάσταση και σέ σχέση μέ τον διεθνή προσανατολισμό της, η άποσύνδεση από την Σοβιετική Ένωση και η πρόσδεσή της στό έρμα τών ΗΠΑ. Ή μείωση του κύρους της ΕΣΣΔ στην περιοχή και η άπώλεια του Γκολάν στον πόλεμο μέ τό Ίσραήλ, όδήγησε την Συρία σέ άνάλογη σχεδόν πορεία. Είναι άξιοσημείωτο όμως, ότι η Συρία, παρά τον ρόλο της στον Λίβανο, παρά την προσπάθειά της νά υποτάξει ή νά έξουθενώσει τό Παλαιστινιακό κίνημα, παρά την άπροκάλυπτη συνεργασία της

μέ τις ΗΠΑ για τη "λύση" του Μεσανατολικού προβλήματος, έχει διατηρήσει καλές σχέσεις με τη Μόσχα και ανεκτές σχέσεις με τους Παλαιστίνιους. Το Ιράκ παραμένει άμετακίνητο στις αντιιμπεριαλιστικές του θέσεις, διατηρεί την ανεξαρτησία του και συνεργάζεται χωρίς να εξαρτάται απ'αυτήν - με τη Μόσχα. Οι δυνατότητες όμως που διαθέτει το γειτονικό, Αμερικανόφιλο Ιράν, να περιστείλει ή να ενισχύσει το Κουρδικό Κίνημα σε βάρος της έσωτερικής σταθερότητας του Ιράκ, έχει οδηγήσει σε σχετική αδρανοποίησή του. Δεν θάπρεπε να παραβλέψουμε τον αποφασιστικό ρόλο που παίζει η πλούσια και αντιδραστική Σαουδαραβία σαν σύμμαχος των ΗΠΑ. Είναι σε θέση, με την οικονομική ισχύ που διαθέτει να επηρεάσει την πορεία τόσο της Συρίας όσο και της Αίγυπτου. Κοινός στόχος των αντιδραστικών ή άντεπαναστατικών Αραβικών κρατών είναι η ανατροπή του καθεστώτος της Λιβύης. Η Λιβύη διαθέτει σημαντικούς οικονομικούς πόρους. Το καθεστώς της είναι ξεκάθαρα στρατευμένο στο αντιϊμπεριαλιστικό στρατόπεδο και, παρά την θέση του ενάντια στην παρουσία στη Μεσόγειο τόσο του Αμερικάνικου όσο και του Σοβιετικού στόλου, έχει πρόσφατα αναπτύξει στενές σχέσεις με την Σοβιετική Ένωση. Η πρόσφατη επίθεση που εξαπέλυσε η Αίγυπτος ενάντια στη Λιβύη καθοδηγήθηκε από τις ΗΠΑ. Στόχος της ήταν η αποσταθεροποίηση του καθεστώτος της Λιβύης. Η επιχείρηση απέτυχε κι ενίσχυσε τελικά την θέση του Καντάφι. Θα πρέπει όμως να αναμένονται και νέες επιχειρήσεις με πιθανή συμμετοχή αυτή την φορά και του Σουδάν. Η τεράστια προπαγάνδα που έχει εξαπολυθεί ενάντια στη Λιβύη απ'τά ιμπεριαλιστικά κέντρα, αποσκοπεί στο να προετοιμάσει πολιτικά το έδαφος για μία τέτοια στρατιωτική επιχείρηση. Η Αλγερία, παρά τα σημαντικά έσωτερικά προβλήματα που αντιμετωπίζει και παρά την σύγκρουση στη Σαχάρα, διατηρεί αμείωτο το κύρος της σαν προοδευτική, αντιϊμπεριαλιστική δύναμη στη Μεσόγειο. Ενῶ αποφεύγει

τήν ένεργή ανάμιξη τους στους έθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες της 'Αφρικής (π.χ. στην 'Αγκόλα, όπου η Λιβύη σέ αντίθεση συνέδραμε ένεργά τόν αγώνα του MPLA), έχει αναλάβει ήγετικό ρόλο στην διαμόρφωση των δυνάμεων του ΝΟΤΟΥ στίς διαπραγματεύσεις τους μέ τόν ΒΟΡΡΑ. Γι' αυτό τόν λόγο η 'Αλγερία παραμένει σάν άπώτερος στόχος του ίμπεριαλισμού.

Στήν Βόρειο 'Αφρική καί τή Μέση 'Ανατολή κατά συνέπεια, η 'Αλγερία, η Λιβύη, τό 'Ιράκ καί βέβαια τό Παλαιστινιακό κίνημα, συνθέτουν τό προοδευτικό, αντιίμπεριαλιστικό μέτωπο. 'Επειδή στην έποχή μας η σύγκρουση ανάμεσα στίς μητροπόλεις του καπιταλισμού καί τήν περιφέρειά του, δηλαδή οι έθνικοαπελευθερωτικοί αγώνες, αποτελούν τήν κυρίαρχη μορφή της πάλης των τάξεων, αυτές οι χώρες βρίσκονται στην πρώτη γραμμή του αγώνα ένάντια στά μονοπώλια καί τόν ίμπεριαλισμό. Είναι κάτι πού δέν πρέπει ποτέ νά ξεχνά η Εύρωπαϊκή 'Αριστερά, ιδιαίτερα η 'Αριστερά της Νότιας Εύρώπης.

Τό Παλαιστινιακό κίνημα είναι η αίχμη του αντιίμπεριαλιστικού αγώνα στην περιοχή - καί ίσως σέ παγκόσμια κλίμακα. Στόχος των ΗΠΑ, του 'Ισραήλ, της αντίδρασης - άκόμη καί της 'Αραβικής αντίδρασης - είναι η καθυπόταξη του, η έξουδετέρωσή του ή η έξουθένωσή του. Όμως, μέ τό μεγάλο κύρος πού διαθέτει στους λαούς των 'Αραβικών χωρών, υποχρεώνει άκόμα καί τά πιο αντιδραστικά 'Αραβικά καθεστῶτα, όπως αυτό της Αίγύπτου, νά συναλλάσσονται μαζί του καί μάλιστα νά τό ένισχύουν. 'Αποτελεϊ όμως γνήσια πυριτιδαποθήκη στά θεμέλια της 'Αραβικής αντίδρασης, πού μεθοδεύει, κάτω από τήν καθοδήγηση των ΗΠΑ, τόν άφανισμό του. Τό Παλαιστινιακό Κίνημα ένισχύεται από τήν 'Αλγερία, τή Λιβύη, τό 'Ιράκ, καθώς καί από τήν ΕΣΣΔ, τή Λαϊκή Κίνα καί τήν Βόρεια Κορέα. Είναι υποχρεωμένο νά συναλλάσσεται μέ τόν 'Ασσάντ καθώς καί μέ τόν Χουσεΐν της

Ίορδανίας, γιατί άλλιώςτικά δέν θέχε τήν δυνατότητα νά έξαπολύει έπιχειρήσεις ένάντια στό Ίσραήλ, θά άποκοβότανε άπό τόν χώρο πού θεωρεΐ πατροπαράδοτα δικό του. Άπό τήν έποχή τοϋ Κίσσιγκερ καί ύστερα, ή Άμερική άκολουθεΐ μιάν ιδιαίτερα έντεχνη πολιτική σέ σχέση μέ τό Παλαιστινιακό. Δέν βιάζεται νά τό κλείσει. Ή συνεχιζόμενη άπειλή πολέμου ανάμεσα στό Ίσραήλ καί τίς γειτονικές Άραβικές χώρες δημιουργεί γιά όλες τήν ανάγκη νά αύξάνουν καί νά έκσυγχρονίζουν τόν πολεμικό τους έξοπλισμό. Στό Ίσραήλ βέβαια προσφέρει ή Άμερική άφειδώς βοήθεια, τό έχει έξοπλίσει μέ τά πιο σύγχρονα όπλα. Προσφέρει καί στους "Άραβες - άλλά κάτω άπό όρους: Διακοπή τών σχέσεων μέ τήν ΕΣΣΔ, "φιλελευθεροποίηση" τοϋ κοινωνικοϋ τους συστήματος, εύνοϊκούς όρους γιά τίς επενδύσεις τών πολυεθνικών Άναλαμβάνοντας σιγά-σιγά τόν ρόλο τοϋ "διαιτητή" γιά τή "λύση" τοϋ Παλαιστινιακοϋ, κατορθώνει νά διαβρώνει τά καθεστώςτα τών γειτονικών Άραβικών χωρών, νά ύπονομεύει τήν έθνική τους ανεξαρτησία, νά τά επαναφέρει στην τροχιά τοϋ παγκόσμιου καπιταλισμοϋ. Κάτι τέτοια δέν θά είχε συμβεί άν ή ΕΣΣΔ - γιά λόγους όχι άπόλυτα κατανοητούς - δέν είχε άποτραβηχθεί άπό ένεργή άνάμιξη στην περιοχή. Όμως, θά ήταν λάθος νά προδικάσει κανείς τό άποτέλεσμα. Τό Παλαιστινιακό κίνημα είναι σφιχτοδεμένο κι έχει τεράστια πείρα καί δυναμισμό. Συνεχίζει τόν άγώνα του μέ στ θερμή στρατηγική κι έντεχνους τακτικούς έλιγμούς. Άποτελεΐ τήν πιο άποφασιστική πρόκληση στόν Άμερικάνικο ίμπεριαλισμό στην περιοχή.

Είναι σαφές πώς ή Μεσόγειος είναι τό θέατρο τής πιο σημαντικής - μετά τήν Ίνδοκίνα - άναμέτρησης τής περιόδου πού διερχόμαστε. Είναι έπιτακτική ή ανάγκη νά προωθηθεί ή συνεργασία καί ό συντονισμός δράσης όλων τών προοδευτικών, έθνικοαπελευθερωτικών πολιτικών δυνάμεων τής περιοχής. Καί είμαστε ιδιαίτερα περήφανοι,

πώς τό ΠΑΣΟΚ έπαιξε πρωτοποριακό ρόλο στην πρώτη συνδιάσκεψη τών σοσιαλιστικών κομμάτων τής Μεσογείου στη Μάλτα. Οι αποφάσεις τής πρώτης συνδιάσκεψης θά υλοποιηθοῦν από τή μόνιμη γραμματεία της, στην όποία συμμετέχει καί τό ΠΑΣΟΚ.

* * * * *